

KURKÓ NOÉMI

Érdekérvényesítés, lobbizás, kisebbségvédelem

A magyar képviselők egybehangzó állítása szerint a határon túli magyarságot érintő kétéves európai parlamenti tevékenységük gyümölcse: a vajdasági magyarok érdekében történt fellépés és Románia belépésének elfogadása volt. Többségük emellett kiemelkedő eredménynek tartotta a fontosabb ügyekben való együttműködést is.¹ Jelen tanulmányomban a magyar képviselőknek a fenti, általuk kiemelt területeket érintő tevékenységét kívánom nyomon követni elsősorban parlamenti felszólalásaik, nyilatkozataik, cikkeik, interjúik fényében, amihez azonban hozzátartozik a témához szorosan kapcsolódó normatív keretek áttekintése, valamint az érdekérvényesítés egyes fórumainak vizsgálata is. A dolgozat ily módon a következő főbb kérdésekre adandó válaszokat kívánja megvilágítani: milyen uniós elvekre támaszkodva irányítható egyáltalán az EU figyelmé – az Unió által bár kimondatlanul, de többnyire jelentéktelennek tartott – határon túli magyarság problémáira; milyen lépéseket tesznek a magyar képviselők fellépésük hatékonyságának növelésére.

A téma szempontjából érintett képviselők a FIDESZ részéről elsősorban Gál Kinga, aki többek között az EU–Románia Parlamenti Vegyes Bizottság alelnöke, az Emberi jogi albizottság tagja és póttag a Külügyi Bizottságban, valamint Becsey Zsolt, aki egyebek mellett a Délkelet-Európa országaival fenntartott kapcsolatokért felelős küldöttség tagja. Az MSZP oldaláról Tabajdi Csaba, aki többek között a Nemzeti Kisebbségügyi Intergroup

elnöke, az Emberi jogi albizottság tagja és a Külügyi Bizottság póttagja, míg az SZDSZ-től Szent-Iványi István, az EU–Románia Parlamenti Vegyes Bizottságba delegált küldöttség tagja vesz részt a határon túli magyarság érdekeinek az Európai Parlamenten belüli megjelenítésében. Rajtuk kívül azonban többször felbukkan még a néppárti Schöpflin György, valamint a szocialista Dobolyi Alexandra és Hegyi Gyula neve is.

Az Európai Parlament fennállása óta a 2004–2009-es parlamenti ciklusban foglalkozik érdemben először a hagyományos nemzeti kisebbségek jogaival. Magyar javaslatra a kisebbségi kérdéseket az Unió talán erre legfogékonyabb intézményének² két bizottságában áll módjukban felvetni a magyar képviselőknek, akik azonban – mint látni fogjuk – több mint kétéves munkásságuk alatt más fórumok létrejöttét is kezdeményezték. Míg a külügyi bizottságban az Európai Unió határain kívül eső kisebbségekkel foglalkoznak, a bel- és igazságügyi bizottságban az Unión belüli kisebbségek jogainak védelmét karolják fel az illetékes honatyák. Magyarország számára mindkettő óriási jelentőséggel bír, tekintetbe véve, hogy mind az Unión belül – Szlovákia, Ausztria, Szlovénia esetében –, mind az Unión kívül – Kárpátalja, Erdély, Vajdaság, Horvátország tekintetében – vannak kisebbségben élő nemzettársai. Tekintve, hogy Magyarország a maga 24 képviselőjével a 732 fős parlamentben elenyésző kisebbséget alkot, nem a számbeli fölényével, hanem elsősorban a „meggyőző erejével” érhet el eredményeket e téren,³ amelyre különösen a felszólalások és a különböző háttéranyagoknak a képviselőkkel való megismertetése keretében nyílik lehetőség. A kisebbségekért vívott csatájukban a magyarok elsősorban azokra az EP-képviselőkre számíthatnak, akik maguk is kisebbségek, emellett a németek, illetve a Finnugor Fórum tagjai támogatják rendszeresen törekvéseiket.

I. AZ UNIÓ „KISEBBSÉGPOLITIKÁJA”

A szó szoros értelmében vett kisebbségpolitikáról az Európai Unió keretében nem beszélhetünk, tekintve, hogy a tagállamok az első uniós emberi jogi dokumentumot is csak 2000-ben fogadták el a nizzai csúcson, a kisebbségi jogok pedig – javarészt a magyar politikusok erőfeszítésének köszönhetően – csak a 2004. júniusában véglegesített szövegű Európai Alkotmányban⁴ jelentek meg először.⁵ Az uniós jogrendből hiányzó kisebbségvédelem magyarozatának egyik fő tényezőjeként fogadhatjuk el, hogy a kisebbségi ügyekben élesen megosztott tagállamoknak már az is problémát jelent, hogy a kisebbség definíciójában megállapod-

janak. Külön nehézséget okoz ebben az a sajátos különbség, hogy míg Európa nyugati felében a kisebbségi kérdések elsősorban a bevándorlók és a tömeges menekültprobléma kapcsán merülnek fel egyre élesebben, addig Keleten alapvetően az úgynevezett történelmi kisebbségek helyzetéről zajlik a vita.⁶

A KISEBBSÉGEK VÉDELME MINT ESZKÖZ

Az Unióban a kilencvenes évektől kezdődően, elsősorban a csatlakozni óhajtó államokkal szemben támasztott követelményként jelent meg a kisebbségvédelem kérdése, tekintve, hogy a közép- és kelet-európai politikai átalakulás nyomában felerősödő etnikai konfliktusokat az EU is komoly aggodalommal figyelte. Bár az Unió az emberi és kisebbségi jogok nemzetközi védelmét alapvetően az Európa Tanács és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) keretében vélte megoldhatónak, azért néhány önálló, felemásra sikeredett kezdeményezéssel – például az Európai Stabilitási Egyezmény értelmében kötetendő kétoldalú szerződések szorgalmazásával – maga is próbálta elősegíteni a jószomszédi kapcsolatok és a kisebbségi kérdések rendezését.⁷ Hasonló cél vezette az Uniót a keleti bővítés folyamatában a társuláshoz szükséges feltételek 1993-as megváltoztatásában is.⁸ A kisebbségek védelmét előíró új tagfelvételi kritériumról azonban hamar kiderült, hogy a kisebbségi kérdés a bővítésnek nem annyira az érték-, mint inkább az érdekeltű mozgatórugói közé tartozik.⁹ Az Amszterdami Szerződéssel kiegészített EUSZ 6. cikke által a közösségi jog részévé emelt koppenhágai kritériumok – demokrácia, emberi jogok, jogállamiság – közül ugyanis kimaradt a kisebbségek védelmére történő utalás. Ez jelzi, hogy a közösség a kisebbségi helyzet előzetes rendezését túlnyomórészt biztonsági kérdésnek tekinti, másrészt, hogy az említett kötelezettséget nem akarja az Unión belül is fenntartani, ami viszont az EU által a kisebbségi kérdésben alkalmazott – sokak által bírált – „kettős mérce” létére utal.¹⁰ A kisebbségvédelmi feltételnek a szerződésből történő kihagyása ugyanakkor – különösen a magyar – EP-képviselőket azért is aggasztja, mert félnek, hogy az EU-ba való belépést követően, az ellenőrzés megszűntével az új tagországokban nem javul majd tovább a nemzeti-etnikai kisebbségek helyzete, sőt akár romolhat is.¹¹ Egyes szakértők azonban, arra alapozva, hogy a bővítés során a kisebbségi kérdés a politikai közbeszéd állandó témája lett, valamivel optimistábbak. Úgy vélik, van rá esély, hogy a kisebbségvédelem az elkövetkezendő időkben is megőrzi létjogosultságát az Unióban.¹²

A KISEBBSÉGEK VÉDELME MINT ÉRTÉK

Bár a kisebbségi kérdés problémája a keleti bővítés során kapott fokozott figyelmet, azért az EU egyes politikái már addig is – ha nem is közvetlenül, de – befolyással bírtak a kisebbségek helyzetére is, így például az uniós pénzügyi támogatások, az Unió kulturális profilja, a határ menti együttműködés kérdését is felölelő regionális politika, valamint az emberi jogi és diszkriminációellenes dokumentumok.¹³ Az Amszterdami Szerződés diszkriminációt tiltó 13. cikkelyének érvényesítése érdekében a Bizottság által elfogadott 2000/43. számú ún. Faji Irányelv, egyebek mellett a „faji vagy etnikai származáson” alapuló diszkrimináció elleni fellépéssel a nemzeti és etnikai kisebbségek védelméhez is hozzájárul,¹⁴ bár ennek kifejezett célja csak a 2000-ben napvilágot látott Alapvető Jogok Chartájában jelenik meg. A Charta „A megkülönböztetés tilalmáról” szóló cikkében kimondja: „Tilos bármiféle megkülönböztetés [...] nemzeti kisebbséghez tartozás [...] alapján”.¹⁵ Ennek ellenére a magyar képviselők által többször bírált román oktatási és választási törvény diszkriminatív elemeire való utalás a Bizottság jelentéseiben nemigen jelent meg, csak a Moscovici-jelentések szólítottak fel a kifogásolt előírások módosítására, ami persze azóta sem történt meg – az EU mégis elégedett a romániai magyar kisebbség helyzetével.

Magyarország EU-tagsága óta két jelentős dokumentumot fogadott el a diszkrimináció elleni küzdelem nevében az Európai Parlament. Claude Moraes brit szocialista képviselő jelentésének¹⁶ – amelyet 2005. júniusában szavazott meg az EP – nagy erénye, hogy különbséget tesz „a kisebbségvédelem és megkülönböztetés-ellenes politikák között” (A pont), továbbá, hogy – a következő évi hasonló témájú EP-állásfoglalástól eltérően – külön fejezetet szentel valamennyi kisebbségi csoportnak, illetve azok speciális problémáinak. További különbség a két dokumentum között, hogy míg a Moraes-jelentés az 58. cikkely kivételével, csak az egyenlő bánásmódot emlegeti a kisebbségekre vonatkozóan (13-15. cikkely), addig a 2006. júniusában elfogadott, a lettországi orosz kisebbséghez tartozó Tatjana Zsdanoka által készített jelentés¹⁷ kiemelkedő jelentőséget tulajdonít a „pozitív intézkedés” meghatározásának, hangsúlyozva egyúttal, hogy az nem jelent „pozitív megkülönböztetést”. A hagyományos nemzeti kisebbségek gondjait illetően mindkét határozat a kisebbségek identitását érintő döntések meghozatalában történő hatékony részvételben látja a gyógyírt (45., illetve 25. cikkely).¹⁸

A diszkriminációmentesség elvére erősen építő uniós normák mellett további lehetőséget rejt a kisebbségek számára az

Unió kulturális profilja is. A nemzeti és regionális sokszínűség tiszteletben tartását szorgalmazó Amszterdami Szerződéssel kiegészített EUSZ 151. cikke külön hangsúlyozza az európai integráció kulturális jellegét, és a tagállamok kultúráinak fontosságát.¹⁹ Az alkotmány hatályba lépésével kötelező normává váló Alapvető Jogok Európai Chartájának „Kulturális, vallási és nyelvi sokféleségről” szóló cikke pedig kimondja: az Unió önmagában álló értéként „tiszteletben tartja a kulturális, vallási és nyelvi sokféleséget”. Ezen előírásokat egyes szerzők úgy értelmezik, hogy az EU kötelezettséget vállalt a kisebbségi kultúrák védelmére is.²⁰

II. A MAGYAR ÉRDEKÉRVÉNYESÍTÉS FŐPRÓBÁJA: A VAJDASÁGI INCIDENSEK

Tekintve, hogy a fentiek fényében a multietnikusság – mind az emberi és kisebbségi jogok, mind a demokrácia-építés iránti elkötelezettsége okán, mind stabilitási és biztonsági tényezőként – vitathatatlan jelentőséggel bír az Európai Unió számára, a magyar képviselőknek – tagállamként és anyaállamként felépve – sikerült az egész Uniót érintetté tenniük a Vajdaságban kialakult etnikai konfliktusokban. A magyar erőfeszítések hatására az EP 2004. augusztus végén kezdett először foglalkozni a vajdasági magyar kisebbség ellen elkövetett incidensekkel. Az EP-képviselők figyelmét a magyarok különböző formában igyekeztek ráirányítani a problémára: a szocialista Tabajdi Csaba például levelet írt Elmar Broknak, a Külügyi Bizottság elnökének, Josep Borrellnek, az EP elnökének, és számos más vezető személyiségnek,²¹ míg Becsey Zsolt számos háttéranyag készítésével igyekezett rávilágítani Vajdaságnak a szerb államon belüli különleges helyzetére, történelmi sajátosságaira, és arra, hogy ennek kapcsán, milyen veszélyekkel jár – az egyébként az etnikai egyensúly drasztikus megbontása miatt a nemzetközi jogba ütköző – háromszázezer szerb menekült betelepítése a tartományba.²²

Az első Vajdaság-határozat és a magyar képviselők felszólalásai

Közös erővel léptek fel tehát a kisebbségi ügyekben érintett magyar képviselők annak érdekében, hogy a vajdasági kérdéssel a Parlament megfelelő szinten foglalkozzon, ennek eredményeképpen pedig döntő szerepük volt az EP szeptemberi sürgősségi

határozatának megszületésében. A vajdasági kisebbségek ellen elkövetett erőszakos cselekmények ügyében az előzőleg külön-külön benyújtott indítványok helyébe 2004 szeptemberében egy az EP mindegyik frakciója által támogatott közös állásfoglalási indítvány²³ lépett, melyet az Unió képviselőtestülete sürgősségi eljárás keretében elsöprő többséggel fogadott el. Az előterjesztők között magyar részről Gál Kinga, Tabajdi és Szent-Iványi neve szerepelt. A konszenzusra épülő határozat rögzítette: az Európai Parlament mély aggodalmát fejezi ki az emberi jogok ismételt megsértése – sírkőgyalázás, magyarelles felfeliratok elterjedése, a magyar zászló elégetése, egy magyar kisebbséget képviselő polgármester erőszakos rendőri bántalmazása – kapcsán. Emlékeztetett, hogy a kisebbségi és emberi jogok tiszteletben tartása előfeltétele az ország EU-kapcsolatainak. A dokumentum végül utasította a parlament délkelet-európai delegációját, hogy küldjön tényfeltáró bizottságot a térségbe, és készítsen jelentést a Külügyi Bizottság részére.

A határozat elfogadását megelőző vita keretében a magyar képviselők mindannyian az Unió fellépését sürgették. Gál Kinga beszédében pozitívként említette, hogy Szerbiának van egy európai színvonalú kisebbségi törvénye, de hangsúlyozta, hogy ennek gyakorlati megvalósítása a hatóságok felelőssége, melynek nyomom követésében viszont az Uniónak is szerepet kell vállalnia.²⁴ Hegyi Gyula, aki egyebek mellett póttag a Dél-Kelet-Európa országaival fenntartott kapcsolatokért felelős küldöttségben, felszólalásában Vajdaság speciális jellegét ecsetelte az EP-képviselőknek, kifejtve, hogy a Tito vezetése alatt évtizedekig autonóm régióként számító tartomány történelmileg egy soknyelvű, vegyes kultúrájú régió, ahol a fiatalok elsajátítják egymás nyelvét és kultúráját. Kiemelte, hogy az eddigi békés együttműködés megzavarásának megakadályozása érdekében az Uniónak is fel kell lépnie, amíg nem késő. Emlékeztette az európai politikusokat, hogy a nyugati közösség számos esetben megkésve reagált a Balkánon felmerülő etnikai villongásokra, ami tragikus következményekkel járt a későbbiekben.²⁵ Tabajdi azt hangsúlyozta, hogy a határozat elfogadása bátorítást ad a vajdasági kisebbségeknek, jelzi, hogy Európa nem hagyja őket magukra.²⁶

Később, látva, hogy a beígért tényfeltáró delegáció felállítása hónapok óta húzódik, Tabajdi a késlekedést két napirend előtti felszólalásban is szóvá tette: „A határozat óta két hónap telt el, de semmi sem történt. [...] Hogy lehet az, hogy az Európai Parlament nem talált öt képviselőt, aki a tényfeltáró küldetés keretében a térségbe utazna?”²⁷ Egy újabb hónap elteltével a képviselő ismét kérdőre vonta az illetékeseket, hangsúlyozva, hogy a Parlament hitelességét rombolja, valamint inkompetenciáját tükrözi

az a tény, hogy a nemzeti kisebbségek ellen elkövetett erőszakos cselekmények kivizsgálásáról hozott döntés megvalósítása hónapokat vesz igénybe, miközben a kisebbségellenes támadások zavartalanul folytatódnak.²⁸

A délszláv tényfeltáró küldöttség jelentése

A Vajdaság-határozat hatását illetően – mely részben a késlekedésre is magyarázatként szolgálhat – Becsey Zsolt úgy vélekedett, annak ellenére, hogy a német néppárti Doris Pack, a Délszláv Delegáció elnöke nem tekintette az ügyet krízishelyzetnek, ezért továbbra is inkább a térség egyéb problémáit – a koszovói választásokat, a boszniai eseményeket – helyezte előtérbe, a határozatot támogatta, s a helyszínre utazva személyesen vezette a vizsgálatot. Az EP döntésének értelmében a 2005. január végén Szerbiába látogató délszláv tényfeltáró delegáció programját javarészt Becsey Zsolt készítette elő – így neki köszönhető, hogy a küldöttség munkája nem rekedt meg Belgrádban, hanem a kisebbség-ellenes atrocitások egyes tényleges helyszíneire, Szabadkára, Temerinre, és Újvidékre is kiterjedt.²⁹

A háromnapos vizsgálódás nyomán az öttagú bizottság számára megerősítést nyert, hogy az etnikai erőszak a koszovói válság idején kezdődött, amikor az elűzött koszovói szerbek a Vajdaságban torolták meg sérelmeiket. A megbeszélések során a civil szervezetek többek között arra is felhívták az EP-küldöttség figyelmét, hogy a kisebbségi közösségek tagjainak nyílt fizikai bántalmazásánál is fontosabbak azok a burkolt formában jelentkező jogsértések – a foglalkoztatás és a fejlesztési hitelek odaítélése terén történő megkülönböztetés, az oktatási rendszer elsorvasztása stb. –, amelyek már nemzeti identitásuk megőrzését veszélyeztetik. Pack asszony probléma iránti „érzékenységét” jelzi a vizsgálat lezárulása után a helyszínen tett nyilatkozata, melyben kifejtette, hogy nem ért egyet azokkal a megjegyzésekkel, miszerint a hatóságok teljes közönnyel viszonyulnak a történetekhez, ám azt kiemelte, hogy a rendőrség hatékonysága valóban nem kielégítő. Különösen az elnök-asszony megnyilvánulásaira tekintettel a vajdasági magyar politikai vezetők többsége elégedetlenségének adott hangot a tényfeltáró misszió tevékenységét illetően.³⁰ Összességében úgy értékelték: „Európa segíteni akar. Csak még azt nem tudni, hogyan”. „Látnunk kell: a mi gondjainkat az EU bizony nem oldja meg.”³¹ A történetek tudatában azt kell mondani, hogy ha a legközelebbi magyarverés kapcsán a belgrádi magyar nagykövet halogatás nélkül megjelenne a helyszínen, s a magyar diplomácia, vagy akár a köztársaság kormánya

megtenné a »helyszíni szemle« alapján a szükséges lépéseket, ez többet érne, mint egy újabb Doris Pack-féle »monitoring« – von-ta le az eset tanulságát Ágoston András vajdasági politikus.

A vajdasági vizsgálódás nyomán márciusra elkészülő jelentés végleges szövegváltozatáról a delegáció vezetője döntött, miután véleménynyilvánításra kérte fel a küldöttség tagjait. Közülük jóformán egyedül Becsey Zsolt nyújtott be módosító javaslatokat, amelyekből a történelmi tények megismertetésére, illetve árnyalására vonatkozóan Doris Pack többet elfogadott.³² Bizonyos elemek azonban, mint például az 1974-1989 között érvényben levő, Vajdaságnak széleskörű autonómiát biztosító titói alkotmány, az 1944-es tömegmészárlások ügye,³³ csak hosszú küzdelem árán kerültek be a jelentésbe. Becsey erőteljes fellépésére volt szükség ahhoz is, hogy a kisebbségeket az oktatás terén érintő diszkriminatív helyzetet megemlítsék a szövegben.³⁴ Végezetül a képviselő sikerként értékelte, hogy a jelentés megfogalmazta: a hatóságok hanyagsága hozzájárult az etnikai alapú incidensek terjedéséhez.

A kimaradt javaslatokban a magyar politikus elsősorban a tartomány önálló státuszának visszaadását szorgalmazta. Becsey szerint azt a tényt is tartalmaznia kellett volna a szövegnek, miszerint a vajdasági kisebbségeket hármas diszkrimináció sújtja, hátrányt szenvednek ugyanis a privatizáció, a felsőoktatás, valamint az állami állások elnyerése terén. A képviselő továbbá azt a helyszíni tapasztalatukat is beemelte volna a jelentésbe, miszerint a szövetségi államban a sajtóirányítás Milosevics bukása óta is változatlan formában működik. A végső szövegbe végezetül nem került be a képviselő azon indítványa sem, mely javasolta, hogy Koszovóhoz hasonlóan emeljék Vajdaság ügyét is uniós csatlakozási kritériummá.³⁵

További intézkedések Vajdaság ügyében és a második Vajdaság-határozat

Becsey a szegedi irodája segítségével nyomon követett vajdasági események kapcsán májusban újra felhívta az EU figyelmét a folytatódó erőszakra,³⁶ amelynek következtében június végén az EP Dél-Kelet-Európai Delegációjának rendkívüli ülésére is sor került. A Becsey javaslatára született döntés értelmében a delegáció elnöke levelet intézett a szerbiai kormánytagokhoz, számon kérve a januári tényfeltárás óta eltelt időszak elmaradt intézkedéseit.³⁷ A delegáció Becseynek azt a javaslatát is elfogadta, hogy Vajdaság összetett, soktényezős problematikáját nyilvánosan megvilágítandó, ősszel meghallgatást szervezzen a Parlamentben.³⁸

A nem csituló vajdasági támadások hatására 2005. szeptemberében – szintén Becsey kezdeményezésére, amelyet saját frakcióján belül felkarolt a szocialista Tabajdi Csaba és a liberális Szent-Iványi István is, amikor a Vajdaság-indítvány kiesni látszott a plenáris ülés sürgősséggel tárgyalandó ügyei közül – az EP újabb határozatban bírálta, hogy Vajdaságban nem szűntek meg az etnikai jellegű erőszakcselekmények, s az illetékes hatóságok az ígéretek ellenére sem törekedtek az elkövetőket bíróság elé állítani. A többi pártcsoport képviselői a néppárti kezdeményezés szövegének véglegesítésekor is konstruktív partnernek bizonyultak. Becsey kezdeti indítványa így megerősítést nyert Szent-Iványi javaslata által: mindketten azt szorgalmazták, hogy az EP a Szerbia-Montenegróval hamarosan megkezdődő társulási tárgyalások teljes időtartama alatt kérje számon az emberi és kisebbségi jogok érvényesülését. A különböző frakcióbeli képviselők Becsey azon felvetésével is egyetértettek, hogy nyomást gyakorlandó a szerb kormányra a Parlament használja költségvetési hatalmát.³⁹ A nemzetiségi sokféleség védelméről a Vajdaságban címmel elfogadott állásfoglalásában⁴⁰ a Parlament újra felszólította a szerb hatóságokat, hogy lépjenek fel a kisebbségeket ért erőszakos cselekmények ellen, és kérte, hogy adják vissza Vajdaság autonómiáját, „továbbá állítsák vissza a vajdasági regionális parlament tényleges jogköreit az oktatás és a tömegtájékoztatás területén”.

Becsey a határozat előtti vita során a következőképpen érvelve igyekezett a szöveg elfogadására bírni az euróhonatyákat: az Uniót alapjaiban sérti, „ha egyik hivatalos nyelven nem lehet beszélni fizikai inzultusok nélkül”. Ezért úgy vélte, „bűnököt ösztönző üzenet lenne”, ha az Unió a konfliktus határozott elítélése helyett „jutalmul” emelné az uniós költségvetési juttatásokat, vagy elvei mellőzésével megkezdené a társulási tárgyalásokat.⁴¹ A vita során Szent-Iványi, felszólalásában szintén a „szankciók” kilátásba helyezésére fektetett hangsúlyt. Kijelentette, hogy bár a bizalom jegyében Tabajdival együtt Szerbia következő évi támogatásának növelése mellett álltak ki, amennyiben a szerb vezetés továbbra sem teljesíti az EU-küldöttségnek tett ígéreteit, akkor javasolni fogják, hogy ennek következményei legyenek mind a támogatásokban, mind a stabilitási egyezményben.⁴² Gál Kinga beszédében a következetességre helyezte a hangsúlyt, megengedhetetlennek tartva, hogy miközben eurómilliókat szavaz meg az Unió a belgrádi kormánynak a tolerancia erősítésére, az az események fényében továbbra is az erőszakot bátorítja a tettesek felkutatásának elhanyagolásával.⁴³ Végezetül Tabajdi két jelentős problémára hívta fel a figyelmet, szerinte a Milosevics által megszüntetett vajdasági autonómia helyreállítása, va-

lamint a kisebbségek gazdasági esélyegyenlőségének biztosítása kulcsfontosságú.⁴⁴

A Vajdaság ügyében elfogadott második határozatot követően, a korábbi döntésnek megfelelően – melyet a szeptemberi EP-ülés is üdvözölt – októberben az EP Külügyi Bizottsága és a délkelet-európai országokkal foglalkozó delegációja sort kerített a vajdasági helyzetről tartott nyilvános parlamenti meghallgatásra, amelyen az Európai Bizottság, a szerb-montenegrói kormány, a délvidéki kisebbségek és emberi jogi szervezetek képviselői is szót kaptak. Az ülés során a magyar képviselők keményen kérdőre vonták a szerbiai kormánytagokat, köztük Rasim Ljajic emberi jogi és kisebbségügyi minisztert, aki beszédében túlzónak vélte az EP állásfoglalását, emellett úgy értékelte, a probléma Brüsszelbe vitele Belgrád helyett nem vezet eredményre, csak a nacionalisták malmára hajtja a vizet. A miniszter kitért a menekült-kérdésre is, arra, hogy a délszláv háborúk következtében Szerbiába érkezett többszáz ezer menekült jelentős része Vajdaságban települt le. „Hová küldtük volna őket, a Holdra?” – tette fel a kérdést ennek kapcsán. A felszólaló magyar képviselők közül Gál Kinga a miniszter szavaira úgy reagált, a kisebbségek azért fordulnak Brüsszelhez, mert félnek, és mert Belgrádtól nem kapnak megfelelő segítséget. Becsey Zsolt azt firtatta, megfontolták-e a menekült szerbek „belső Szerbiában” történő letelepítésének lehetőségeit. A szocialista EP-képviselők közül Hegyi Gyula felszólalásában azt emelte ki, hogy az EP tényfeltáró küldöttségének tett számos – többek között a kisebbségi nyelveken történő tanárképzésre és a kisebbségi származású rendőrök toborzására vonatkozó – szerb ígéretről több egyáltalán nem teljesült. A liberális Szent-Iványi István pedig azt hangsúlyozta, hogy csak akkor haladhat tovább a stabilizációs és társulási folyamat, ha a kisebbségi és emberi jogokat Szerbiában tiszteletben tartják.⁴⁵

További előrelépésként értékelhető Vajdaság ügyében, hogy a Parlament 2006. márciusában megszavazta Becsey Zsolt azon módosító indítványát, melynek értelmében az unió bővítéséről szóló jelentés a következő mondattal egészült ki: az Európai Parlament stratégiai jelentőségűnek ismeri el a vajdasági régió többetnikumú jellegének megőrzését. A négy magyar néppárti képviselő – Becsey, Gál Kinga, Schöpflin György és a szlovákiai Duka-Zólyomi Árpád – kezdeményezésére a két korábbi Vajdaság-határozatra való hivatkozás is bekerült a német néppárti Elmar Brok által összeállított dokumentumba. A néppárti javaslatokat mind saját frakciójukon belül, mind a plenáris vitában támogatta Tabajdi és Szent-Iványi.⁴⁶

A fent leírtakból egyértelműen kiderül, hogy a magyar képviselők számára a legnagyobb fejtörést egyrészt „az uniós

jóhiszeműség”, másrészt a határozott, folyamatos és következetes monitoring és számonkérés megoldatlansága okozza. Az is nyilvánvaló, hogy a határozatok elfogadása önmagában nem elégséges, hiszen az adott államok tudva, hogy azok nem rendelkeznek kötelező érvénnyel, a megbeszélések alkalmával mindent megígérnek az illetékeseknek, hogy aztán a háttérben egészen más folyamatok elindítói legyenek. A magyar képviselők küzdelmes munkájának nagy részét láthatóan az teszi ki, hogy felhívják az Unió figyelmét az érintett államok tekintetében a szavak és a tettek ellentmondására. A fejezet másik fontos tanulsága az, hogy a maroknyi magyar képviselő ereje az egységben van, csakis egymás támogatásával, és egységes álláspont kialakításán keresztül van esélyük céljuk elérésére.

III. A ROMÁNIAI MAGYAROK ÉRDEKEINEK KÉPVISELETE AZ ORSZÁG UNIÓS CSATLAKOZÁSI FOLYAMATÁBAN

Románia 1995. június 22-én nyújtotta be felvételi kérelmét az Európai Unióhoz. Ebből adódóan az Európai Bizottság 1998 óta minden évben úgynevezett monitoring jelentést készít Románia felkészültségéről. Az Európai Tanács a 2002. decemberi koppenhágai ülésén határozta meg a balkáni állam belépésének konkrét időpontját, 2007. január elsejét jelölve meg a tagság elnyerésének dátumául. Ugyanakkor a csatlakozási szerződésbe bekerült egy olyan védzáradék, miszerint a belépés időpontja egy évvel kitolható.⁴⁷

2004-ben az EP Moscovici-féle jelentése⁴⁸ szintén Románia 2007-es csatlakozását javasolta, fenntartva ugyanakkor a védzáradék alkalmazásának lehetőségét. A Románia európai uniós csatlakozásáról szóló dokumentum eredetileg a Bizottság éves jelentésében szereplő problémákat emelte ki, a korrupciótól a romák védelmén át az igazságszolgáltatási szervek függetlenségének sérüléséig. Ezt kiegészítendő, a Gál Kinga által benyújtott 16 módosító indítvány a magyarság kisebbségi helyzetéből adódó hiányosságokra igyekezett felhívni a figyelmet,⁴⁹ különös tekintettel a romániai helyhatósági választások során észlelt visszásságokra (13. cikkely) és az egyházi javak visszaszolgáltatásának késlekedésére (40. cikkely). A választásokkal kapcsolatban már korábbi felszólalásaiban is említést tett arról, hogy Romániában a magyar kisebbségi szervezetek egyikét, a Magyar Polgári Szövetséget az újonnan módosított, diszkriminatív választási törvényre alapozva megfosztották a választásokon való indulás jogától.⁵⁰

A jelentésről folytatott vita során fenntartásaik megfogalmazása ellenére a felszólaló magyar képviselők hangsúlyozták,

hogy támogatják Románia jövőbeli EU-tagságát, ám annak szükségességét is kiemelték, hogy a felvételig az EU rendszeresen kérje számon a feltételek teljesítését. Szent-Iványi két terület fokozott ellenőrzését javasolta, éspedig a több mint 2 milliós roma kisebbség helyzetét, valamint a környezetvédelem terén tett lépéseket.⁵¹ Tabajdi három fontos ügyet emelt ki: a decentralizáció kérdését, a környezetvédelem ügyét, végezetül a roma és a magyar kisebbség helyzetét, mely utóbbi kapcsán arra hívta fel a figyelmet, hogy noha Románia uniós csatlakozásának nem előfeltétele a kisebbségi autonómia megteremtése, mindenképpen hasznos lenne erről háromoldalú tárgyalásokat kezdeni a román és a magyar kormányzat, valamint az RMDSZ között, tekintve, hogy hasonló megbeszélések vezettek eredményre például Dél-Tirol és az Åland-szigetek esetében is.⁵²

A 2005-ös első Moscovici-jelentés és Románia csatlakozásának elfogadása

A csatlakozási folyamat előrehaladtával az EP 2005. április közepén újabb két fontos dokumentumot⁵³ fogadott el: a Románia felvételéről szóló Moscovici-jelentést, valamint a szintén Moscovici *francia szocialista EP-képviselő* által összeállított Románia felvételéről szóló állásfoglalást, mely utóbbi megszavazásával az EP tulajdonképpen hozzájárulását adta Románia felvételéhez. A szavazást megelőző vita során Olli Rehn bővítési biztos felszólalásában külön kitért a magyar kisebbség jogaira. Pozitívumként emelte ki, hogy az RMDSZ tagja a kormánynak, a romániai magyarok számos területen szabadon használhatják anyanyelvüket, tekintve, hogy több mint ezer önkormányzat kétnyelvű, valamint működik a Sapientia magyar magánegyetem.⁵⁴ Gál Kinga a bővítési biztos szavait kiegészítendő hangsúlyozta, hogy az egyházi és közösségi javak visszaszolgáltatását, az állami magyar egyetem létrehozását, a csángók jogait, a választási törvények kisebbségi szervezeteket diszkrimináló előírásait, továbbá „a magyarság és a Székelyföld autonómiáját” illetően további lépésekre van szükség.⁵⁵ Tabajdi a „valódi önkormányzatiság és decentralizáció” fontosságát hangoztatva szintén kitért az autonómia kérdésére. Ezzel összefüggésben megjegyezte, hogy a romániai régiókat a történelmi nyelvi-hagyományoknak megfelelően kell kialakítani.⁵⁶

A Moscovici-jelentés parlamenti megszavazásakor átment Gál Kinga több fontos módosító javaslata, melyeknek megfelelően a jelentés végső szövege egyrészt tartalmazza azt az általánosabb előírást, miszerint „érvényre kell juttatni a kisebbségek tisztele-

tét, elismerését és támogatását, az őket érő erőszak és hátrányos megkülönböztetés minden formájának felszámolása érdekében” (6. cikkely), másrészt kifejezetten a magyar közösségre vonatkozóan megjegyzi, hogy „további intézkedéseket kell fogantatni a magyar kisebbség védelmének biztosítása érdekében, tiszteletben tartva a szubszidiaritás és az önkormányzatiság elvét” (14. cikkely). Ez a kompromisszumos megoldás azokból az erdélyi magyarságot érintő, a székelységet külön is megnevező javaslatokból alakult ki, amelyeket a magyar Gál Kinga és a dél-tiroli Michl Ebner, illetve a két képviselő közösen nyújtott be. Ezek közül kettőt emelnék ki.⁵⁷

Gál Kinga, Michl Ebner módosítása:

5. bekezdés

[A] kisebbségek védelme megszilárdításának szükségességét; különleges védelmi intézkedésekhez kell folyamodni, beleértve a területi intézkedéseket...

Gál Kinga módosítása:

5. bekezdés

[A] túlnyomórészt kisebbségi közösség által lakott területek esetében ki kell alakítani közigazgatási és fejlődő régiókat, olyan módon, hogy az a lehető legjobban tükrözze vissza a helyi lakosság gazdasági, társadalmi, nyelvi és kulturális jellemzőit és érdekeit, tiszteletben tartva a szubszidiaritás és az önkormányzatiság elvét...

Összegzésként elmondható, hogy a 14. cikkelyben szereplő megfogalmazás óriási előrelépésnek számít, tekintve, hogy ilyen jellegű összefüggésben még nem szerepelt a kisebbségvédelem, s nem volt a romániai magyar kisebbségre lebontva sem hasonló nemzetközi dokumentum, még ha csak politikai erővel bír is.⁵⁸ A szöveg értelmében a problémákat a szubszidiaritás – a legalacsonyabb szinten történő döntéshozatal – elve alapján kell orvosolni, vagyis azon a szinten, ahol jelentkeznek. Amennyiben ez az elv maradéktalanul érvényesül, elengedhetetlen lesz a magyar nemzeti közösség részvétele a döntéshozatalban minden olyan területen, amely jogait érinti.

A romániai magyarság helyzete az éves országjelentések fényében

Az 1998 óta évente elkészített országjelentések⁵⁹ kisebbségi jogokra vonatkozó alfejezete egy összefoglaló mondattal indít, majd felsorolja azokat a pozitívumokat,⁶⁰ amelyek a vizsgált egyéves időszakban hozzájárultak a kisebbségek helyzetének javulásához. Az általános kiértékelések szerint összességében nincs hiba a román kisebbségpolitikában: „a kisebbségek védelme kielégítő” áll már az 1998-as jelentésben; az ezt követő dokumentumok pedig már számottevő javulásról számolnak be a Bizottság által elsősorban számon kért oktatás és anyanyelvhasználat területén. A 2005-ös jelentés például kiemeli, hogy „bővült a Sapientia”, továbbá a kormány elfogadta a kulturális autonómiát biztosító kisebbségi törvényt, hozzátéve, hogy ezt még a parlamentnek is jóvá kell hagynia. A dokumentum megállapítja továbbá, hogy bár nem létezik állami magyar egyetem, a diákoknak módjukban áll anyanyelven tanulni a román egyetemek magyar tagozatain. A felszínes értékelések alapján a magyarság helyzete általánosságban tekintve valóban „kielégítőnek” nevezhető, csakohy mint tudjuk, az ördög a részletekben lakozik, ezért ha a Bizottság venné arra a fáradságot, például az 1995-ös oktatási törvény, az 1997-es sürgősségi kormányrendelet, valamint az 1999-es módosított tanügyi törvény alapos vizsgálata által hamar fényt deríthetne Románia kisebbségpolitikájának valódi céljára.⁶¹

A 2005. októberi EP-ülés keretében Románia előrehaladásáról folytatott vita során Gál Kinga felszólalásában azt vizsgálta mennyiben tükrözi a bővítési biztos által ismertetett éves országjelentés a romániai valóságot. Több ellentmondásra is felhívta a figyelmet, kiemelve, hogy miközben a dokumentum a kisebbségi sorban élő 1,6 milliós magyarság sorsának rendezettségéről szól, a valóságban semmi konkrétum nem történik. Példaként említette, hogy a jelentés által pozitívumként megnevezett kisebbségi törvényt a román szenátus éppen az EP-ülés előtti napon utasította el, ami pedig az egyházi javak visszaszolgáltatását illeti, annak törvényi helyzete rendezett ugyan, de „a gyakorlatban a visszajuttatást ellehetetlenítik”. A képviselő mindazonáltal megköszönte a biztosnak „azt a nyitottságot, amellyel felvetéseinket mindig is kezeli”,⁶² amire aztán Rehn a következő évi jelentés elkészítése során alaposan rácáfolt.

A 2005-ös második Moscovici-jelentés. Önkormányzatiság helyett kulturális autonómia

Az EP Külügyi Bizottsága 2005. november 23-án fogadta el a Románia csatlakozási felkészültségéről szóló újabb Moscovici-jelentést, amely a 2007-es csatlakozás érdekében a kifogásolt területeken azonnali cselekvésre szólította fel Romániát (D pont). A Tabajdi Csaba, Szent-Iványi István, Gál Kinga, Toomas Hendrik Ilves, Michl Ebner és mások módosító indítványaival kiegészített jelentés többek között a kisebbségi törvény elfogadásának késlekedése, a választójogi törvény diszkriminatív volta (26. cikkely), valamint az egyházi tulajdonok visszaszolgáltatásának elmaradása (21. cikkely) miatt marasztalta el a balkáni államot. A dokumentum az egyetem kérdésére is kitérve felszólította Romániát, hogy biztosítson megfelelő finanszírozást a romániai magyar kisebbségi felsőoktatás számára. A jelentés újra megerősítette, hogy további lépések szükségesek a romániai magyar közösség védelme érdekében a szubszidiaritás és az önkormányzatiság elveivel összhangban. Tabajdi szerint a kemény hangú szöveg elsősorban a Finnugor Fórum és a Nemzeti Kisebbségügyi Intergroup lobbijének volt köszönhető.⁶³ A Külügyi Bizottság ülésén felszólaló észt T. H. Ilves⁶⁴ ugyanis, a Finnugor Fórum nevében élesen bírálta Bukarestet a kisebbségi törvény elfogadása körüli késlekedés miatt, és a jelenlevő román külügyminiszterhez intézve szavait, azonnali lépéseket sürgetett az ügyben.⁶⁵ Gál Kinga a bizottsági vita során – mint oly sokszor – azt hangsúlyozta, elengedhetetlen, hogy az Unió számon kérje az intézkedéseket a jelentésben felvetett területeken, éspedig nem csupán a törvényi szabályozás szintjén, hanem a gyakorlati megvalósítást illetően is.⁶⁶

A Külügyi Bizottság után decemberben a Parlament által is megszavazott jelentésről⁶⁷ a fentiek alapján összességében elmondható, hogy kiemelten és minden fontos problémát érintve foglalkozott a romániai magyar kisebbség helyzetével. Az egyetlen keserű pirulát a 27. cikkelyben tett „apró” változtatás jelentette, mely kimondta, hogy „további intézkedésekre van szükség a magyar kisebbség védelmének biztosítása érdekében, a szubszidiaritás és a kulturális autonómia elvének tiszteletben tartásával”. Tehát, míg az EP szakbizottsága megismételte az „önkormányzatiság” fogalmát az új jelentésben, a plenáris szavazáson ezt – az erőteljes román lobb hatására – már a „kulturális autonómia” kifejezés váltotta fel. A román miniszterelnök személyesen ment lobbizni Brüsszelbe a különböző frakciók vezetőihez, azért hogy a plenáris vita alkalmával módosítsák a szöveget.

A félrevezető román akció, melynek visszatérő eleme annak hangoztatása, hogy az RMDSZ koalíciós partnersége által a magyarság problémáinak kezelése biztosított,⁶⁸ működőképesnek bizonyult (s többek között Olli Rehn kedvenc szavajárásává is vált). A szócserre szocialista és liberális nyomásra annak ellenére megtörtént, hogy számos nemzetközi és erdélyi magyar szervezet kérte levélben az EP-képviselőket a korábbi határozatban egyszer már jóváhagyott európai elvekhez – a szubszidiaritás és önkormányzatiság elvéhez – való ragaszkodásra.⁶⁹

A szavazás előtti vitán a képviselők felszólalásaikban leginkább a kisebbségi törvény elfogadását szorgalmazták. Dobolyi Alexandra felszólította a román kormányt, hogy a koalíciós szerződésben rögzített kisebbségi törvényt – mely a kisebbségek számára biztosítja a kulturális autonómia kialakítását – „ígéretéhez híven minél előbb szavazzák meg”.⁷⁰ Gál Kinga a jogszabálytervezetről szólva, „kirakatpolitikának” minősítette a román kabinet lépéseit, utalva arra, hogy míg a román kormányfő Brüsszelben a liberális frakciónál kilobbizta, hogy az önkormányzatiság helyett a kulturális autonómia fogalmát szerepeltessék a végső szövegben, hazatérvén máris a kulturális autonómia lényegi elemeinek kivételéről egyeztetett a két nagy koalíciós párt, megfosztva ezáltal „a kisebbségi közösséget az önkormányzatiság minden formájától”. A képviselőnő figyelmeztette a honatyákat, nem kizárt, hogy hasonló hozzáállás érvényesül például a környezetvédelem, illetve a korrupció kérdéseiben is, ezért a kötelezettségek szigorú számonkérését hangsúlyozta, és kérte képviselőtársait, hogy változatlan formában fogadják el a Moscovici-jelentés szóban forgó cikkét.⁷¹

A jelentésben a magyar képviselők minden igyekezete ellenére végül bekövetkező szövegváltozást minden érintett fél más-ként értékelte. A román sajtó az egész cikkelyt „kellemetlennek” nevezte.⁷² Gál Kinga szerint, bár az önkormányzatiság helyett a kulturális autonómia szűkebb fogalma került a végleges szövegbe, az év végi határozat nem írta felül a korábbi határozatot, arra továbbra is lehet hivatkozni.⁷³ Ugyanakkor e visszalépés veszélyét vetíti előre szerinte, hogy az önkormányzatiság – mely nem más jelent, mint hogy a kisebbség által választott testület dönthet a közösséget érintő kérdésekben – fogalmának eltávolításával, a románok kiüresítve az autonómia fogalmát, megadhatják később a kulturális autonómiát – „csak éppen a választott testületek fognak hiányozni belőle”, vagyis a törvény semmilyen előrelépést nem hoz.⁷⁴ Tabajdi optimistán tekintett a határozatra, kiemelve, hogy a „kulturális autonómia említése precedens értékű, sőt történelmi jelentőségű”, mivel korábban „nemzetközi dokumentumban hivatalosan nem fogalmazódott meg a románi-

ai magyar közösség autonómiája”. Ezzel együtt úgy vélte, tanulságos, hogy a magyar képviselők erőteljes fellépésének ellenére sem sikerült megvédeni az önkormányzatiság alapelvét.⁷⁵

JELENTÉS KISEBBSÉGI KÉRDÉSEK NÉLKÜL

2006. május 16-án az EP-képviselők számára közzétett újabb országjelentés kapcsán Olli Rehn bővítési biztos Románia hátralevő feladatainak ismertetése közben, a politikai kritériumoknál az emberi és kisebbségi jogok területén szükséges további teendők ellátására is kitért.⁷⁶ Az Európai Bizottság jelentésében⁷⁷ ugyanakkor a magyar kisebbségről alig esik szó, a dokumentum mindössze annyit jegyez meg, hogy továbbra is szoros figyelemmel kell követni a román parlamentben megvitatás alatt álló kisebbségi törvényt, valamint általánosságban hozzáteszi, hogy további erőfeszítéseket kell tenni „az összes kisebbséget érintő diszkrimináció” és idegengyűlölet leküzdésére.

A Románia felkészültségéről folyó vitában felszólaló Tabajdi Csaba értetlenségét fejezte ki amiatt, hogy a legújabb jelentés „szinte teljesen elfeledkezik a kisebbségek kérdéséről”. A képviselő kérte, hogy a Bizottság korábbi döntései szellemében kérje számon Románián a kisebbségi törvény elfogadását, az egyházi ingatlanok visszaadását és a magyar nyelvű államilag finanszírozott egyetem megteremtését. A politikus felhívta a figyelmet Olli Rehn ellentmondásos hozzáállására: miközben az utóbbi időkben azt hangoztatja, „nem lehet többet követelni Romániától, mint a jelenlegi uniós tagoktól”, korábbi nyilatkozataiban és országjelentéseiben nem ebből indult ki. „Jó lenne végre tisztázni, hogy mi a mérce. A legkevesebbet teljesítő régi tagállam?” Ezzel kapcsolatban a politikus Franciaországot említette meg, mint amely ország még a kisebbségek létét is tagadja. A kisebbségi jogokat szabályozó európai standardok hiányára utalva, Tabajdi végül a jövőre vonatkozóan azt javasolta, hogy „mindig az adott ország belső stabilitásának” függvényeként kezeljék a kisebbségi jogok szavatolását.⁷⁸ A szintén szocialista Dobolyi Alexandra, aki egyebek mellett póttag a Külügyi Bizottságban, illetve az EU-Bulgária Parlamenti Vegyes Bizottságban, nem osztotta képviselőtársa aggodalommal teli bizalmatlanságát.⁷⁹ Úgy vélte, Bukarest elkötelezett a csatlakozás feltételeinek teljesítésére, és láthatóan hatalmas előrelépést tett a fontos területeken.⁸⁰

Gál Kinga felszólalását egy a bővítési biztoshoz intézett kérdéssel kezdte: „Hová tűnt a másfélmillió magyar, Európa egyik legnagyobb kisebbsége a mostani jelentésből?”, megemlítve, hogy a korábbi bizottsági és parlamenti jelentések mindegyi-

ke felhívta a figyelmet a romániai magyar közösség követeléseire. „Állítom, Biztos Úr, a romániai magyarok nem tűntek el 2005 októbere óta, az Európai Parlament által külön is problémásnak ítélt kérdések sem szívdótk fel” – hangsúlyozta a képviselőnő. Gál Kinga beszéde végétével átadott egy levelet a biztosnak, mondván a benne szereplő kérdésekre várnak választ az őszi jelentés kapcsán.⁸¹ A Bizottság elnökének címzett levél egyebek mellett arra is kitért, hogy bár a Bizottságot e-mailek ezrei árasztották el, melyekben a romániai magyarok a legfőbb sérelmeiket ismertették, Rehn a levelek egyikére sem válaszolt, és a jelek szerint a jelentés elkészítésénél sem vette figyelembe azok tartalmát, holott a kérdéses ügyek többsége továbbra is megoldásra vár.⁸²

A magyar kisebbség problémáinak „elhallgatása” nem érte különösebben váratlanul a képviselőket, hiszen különböző „előjelek” alapján már korábban gyanították, hogy a kisebbségi kérdés kimarad a 2006-os jelentésből és erre lépten-nyomon fel is hívták a figyelmet. Többek között Schöpflin György már április elején beszámolt arról, hogy „nem válaszolt, vagy kitérő választ adott a magyar képviselők által feltett kérdésekre Olli Rehn”, amikor az EP Külügyi Bizottsága előtt előzetes értékelést mutatott be Romániáról. Schöpflin négy – a felsőoktatást, az egyházi ingatlanokat, a választási törvényt és a kisebbségi törvényt érintő – kérdést intézett a biztoshoz, aki válaszában az egyházi ingatlanok ügyére egyáltalán nem tért ki, a felsőoktatást illetően megjegyezte, hogy adott a Sapientia Egyetem, a kisebbségi törvényre vonatkozóan pedig azt állította, sorsát a Bizottság nyomon követi. A biztos kevesellte ugyan a magyar rendőrök számát, ám alapvetően azt hangoztatta, hogy a magyar kisebbség feltételei sokat javultak amióta az RMDSZ tagja a kormánynak, hozzátéve, hogy ez az a politikai párt, amely a magyar kisebbség ügyében illetékes. A hallottak alapján a fideszes EP-képviselő azt a következtetést vont le, hogy a Bizottság számára a romániai magyar kisebbség kérdése nem ügy, nem hajlandó beavatkozni sorsukba, így a májusi országjelentésből kikerülhet a kisebbségi kérdés, melyben lényegében igaza is lett. A politikus Olli Rehnnek az RMDSZ-re vonatkozó szavai alapján azt is megállapította, hogy a biztos „új elvet csempészett be, amellyel szerintem lesöpörte az asztalról a magyar civil társadalom szerepét”.⁸³ Tulajdonképpen ebben is őt igazolták a későbbi események, tekintve, hogy az erdélyi magyar civil szervezetektől⁸⁴ április folyamán kapott több ezer elektronikus levelet Olli Rehn teljes mértékben figyelmen kívül hagyta a májusi országjelentés elkészítésekor. Nemcsak az erdélyiek, hanem a magyar képviselők is levelekkel bombázták a biztost. Tabajdi és Szent-Iványi közösen írt levele mellett⁸⁵ Schöpflin György kezdeményezésére egy másik levél is készült az EP-ben,

amely egy fontos ellentmondásra mutatott rá: az Unió a kisebbségi jogok biztosítása kapcsán sokkal szigorúbb követelményeket állít fel Horvátországgal szemben, mint Románia esetében.⁸⁶

A többlépcsős akció részeként Gál Kinga néppárti és Dobolyi Alexandra szocialista EP-képviselő romániai látogatásaik során is többször szóvá tették a magyar kisebbség sérelmeit, majd közvetítették a román fél nyilatkozatait az uniós vezetők számára. Gál Kinga a román politikusok elutasító magatartása⁸⁷ kapcsán többek között arra hívta fel a figyelmet Brüsszelben, hogy szakadék van az erdélyi magyarság elképzelései és a román politika hozzáállása között, ezért hibás Olli Rehn álláspontja, miszerint azzal, hogy az RMDSZ kormányon van, a problémák megoldódnak. Mindez pedig azt jelenti szerinte, hogy valóban nagy szükség van arra, hogy a kisebbség gondjaival a Bizottság jelentése kiemelten foglalkozzon.⁸⁸

A romániai látogatások körül május elején némi viszály – nyilatkozatháború – is kitört a magyar EP-képviselők között, miután Dobolyi Alexandra a kolozsvári Babes-Bolyai Egyetemen tett váratlan látogatását követően azt nyilatkozta, hogy „a BBTE vezetőségétől megnyugtató képet kapott az intézményben zajló magyar nyelvű oktatásról”. A hallottak alapján úgy értékelte, mindenkinek módja van magyar nyelven tanulni, „van ugyan egy-két kar, ahol hiányzik a magyar nyelvű oktatás, de ha már Kolozsváron több egyetem is van, a Sapientia is foglalkozhatna a mérnöki vagy agrártudományi képzéssel”. A politikus csupán a magyar nyelvű feliratokat hiányolta.⁸⁹ Nem váratott magára sokáig a válasz, a Bolyai Kezdeményező Bizottság (BKB) sajtóközleményében „felelőtlennek”, Gál Kinga pedig „károsnak” minősítette Dobolyi kijelentéseit. A BKB kifogásolta Dobolyi egyoldalú tájékoztatását, és arra hívta fel „a román egyetemi vezetőkkel kollaboráló magyar rektor-helyettesek” által félrevezetett képviselőnő figyelmét, hogy az oktatók többsége által szorgalmazott magyar karok és tanszékek létrehozását az egyetem döntéshozó fórumai rendre elutasítják, az egyetemi ügyintézésben csak a román nyelv használható, az RMDSZ által a magyar oktatás számára kiharcolt állami különjuttatások pedig elvesznek az egyetem költségvetésében, mert a magyar tagozatnak nincs pénzügyi autonómiája. A bizottság arra is emlékeztette Dobolyit, hogy „a Sapientia Egyetemet a magyar állam pénzén tartják fenn, és az anyagiak, főleg a román állami támogatás hiánya a legfőbb akadálya a további szakok beindításának”.⁹⁰ Gál Kinga Dobolyi nyilatkozatáról úgy vélekedett, „hihetetlenül káros ezekben a pillanatokban, mikor Brüsszelben mindenki, a romániai magyar közösség egésze levelek, nyilatkozatok útján, aláírások gyűjtésével, Nobel-díjas professzorok

levelével arra próbálja rávenni az Európai Bizottságot: jövő héten kiadandó országjelentésében foglalkozzon azzal a kérdéssel, hogy a másfélmilliós erdélyi magyar közösségnek joga van anyanyelvi, államilag támogatott felsőoktatásra”.⁹¹ Tabajdi Csaba, az MSZP EP-küldöttségének vezetője az eset kapcsán úgy reagált, hogy Dobolyi kolozsvári útja egyéni kezdeményezés volt, arról a delegáció utólag értesült. Elmondása szerint a képviselő álláspontja gyökeresen eltér⁹² mind az RMDSZ, mind az MSZP országgyűlési frakciójának álláspontjától.⁹³

Végezetül, a teljes képhez hozzátartozik, hogy bár a jelentés összeállításakor érzéketlennek mutatkozott, ezt követően rövid ideig úgy tűnt, a bővítési biztosra mégis hatott valamelyest a levélkampány, tekintve, hogy a jelentést követő bukaresti látogatása alkalmával a Románia által meghozandó három legfontosabb törvény között említette meg a kisebbségi törvényt.⁹⁴ Ezen kívül pedig június elején, Markó Béla brüsszeli látogatásakor egyebek mellett a kisebbségek problémáival kapcsolatban is célratörő kérdéseket tett fel az RMDSZ elnökének. Rehn elsősorban a kisebbségi törvény sorsáról,⁹⁵ valamint a magyar oktatás helyzetéről érdeklődött.⁹⁶ Ennek ellenére a szeptember 26-i, immár legutolsó országjelentés ismeretében elmondhatjuk, hogy a biztos hozzáállása⁹⁷ mit sem változott, így bár a dokumentum szerint a kisebbségek védelmét illetően csak „mérsékelt előrelépés” történt, a jelentés mégsem hivatkozik a Bizottság saját korábbi megállapításaira, miszerint szükség van a romániai magyar felsőoktatás helyzetének rendezésére, illetve az egyházi ingatlanok visszaszolgáltatásának felgyorsítására. Az Európai Bizottság egészének felelőssége lesz, ha Romániában is visszarendeződés lesz a kisebbségek helyzete terén, mint ahogy az Szlovákiába ma történik – kommentálta az országjelentést Tabajdi Csaba.

A fentiek alapján összefoglalásképpen megállapíthatjuk, hogy az uniós kisebbségvédelem körüli – a tanulmány elején már ismertetett – bizonytalanságot és kettősséget a Bizottság által készített éves országjelentések is tükrözik. Tekintve, hogy a koppenhágai kritériumoknak való megfelelést nem egységes mérce szerint ítélik meg – az EU-tagállamok ugyanis nem tudtak megállapodni arról, kik és milyen jogok biztosítása által részesülhetnek védelemben –, hanem minden tagjelöltet saját korábbi teljesítményéhez mérnek, így minden apró változás előrelépésnek számít.⁹⁸ A következetesen képviselt standardok felállításának hiányában tehát az Uniónak be kellett érnie és be is érte egyes jogszabályok, vagy programok formális életbeléptetésével a tagjelöltek részéről, s ezek gyakorlati alkalmazását már nemigen követte nyomon. Erre a visszas helyzetre – mint láttuk – Gál Kinga számtalanszor

felhívta a Bizottság figyelmét. A folytonosság és a koherencia hiányát mutatja az is – bizonyítva egyben, hogy a Bizottság megállapításait legtöbbször az aktuálpolitikai fejlemények befolyásolják –, hogy az országértékelő jelentések gyakran pozitív fejleményként említenek olyan kérdéseket is, amelyek a korábbi évek jelentéseiben fel sem merültek problémaként,⁹⁹ vagy éppenséggel egyes kifogásolt ügyek bizonyos idő után egyszerűen megemlézésre sem kerülnek, amint ez például a 2006-os Romániáról készített jelentés esetében történt. Az egyértelmű uniós mérce hiányának tudható be végezetül az is, hogy amit a magyar lobbis képes volt kiharcolni az egyik parlamenti jelentésben, azt a román lobbinak sikerült megváltoztatnia a következőben.

IV. KIÁLLÁS ÉS PARTNERKERESÉS FÓRUMAI

Mint láttuk, a sikeres érdekérvényesítés alapja, hogy a magyar képviselők aktívan és jól szervezeten, összehangolt állásponttal lépjenek fel az uniós intézményekben, melyek közül az Európai Parlamentben, annak sajátos felépítése – politikai frakciókra tagolódása – miatt a nemzeti érdekek indirekt érvényesítési technikái alkalmazhatók a legeredményesebben. Ily módon kiemelt szerepet kap – Tabajdi Csaba felosztása szerint – a koalícióképzés, a politikai frakciókon keresztüli érdekérvényesítés, valamint a hálózatépítés. A jelenlegi tanulmány szempontjából a két utóbbi modell meghatározó. A „frakcióközi modell” eredményes működésére Tabajdi a Vajdaság-határozatok elfogadását hozza fel példának, míg a modell korlátait a 2005-ös második Románia-jelentés kapcsán szemlélteti.

Minthogy a parlamentben egy döntés keresztülviteléhez két vagy több frakció támogatása szükséges, ezért a frakcióközi érdekérvényesítési modell sikeréhez elengedhetetlen egy konszenzusos magyar álláspont kialakítása, ehhez pedig a folyamatos egyeztetés. A magyar EP-delegációk közötti együttműködésre mindenekelőtt a Magyar Képviselők Fóruma¹⁰⁰ nyújt lehetőséget. A bevált gyakorlat szerint a rendszeres konzultációkat követően kerül sor az egyeztetett magyar álláspontnak az adott frakciókon belüli megjelenítésére, majd ki-ki belső súlyának, befolyásának segítségével – ha szükséges kompromisszumokkal – lehetőség szerint érvényre juttatja, azaz a frakció álláspontjává alakítja azt. Így történt lényegében a Vajdaság-határozatok esetében, ahol a frakciók által külön-külön elkészített szövegjavaslatokról egyeztetve végül egy közös indítványt sikerült összeállítani.¹⁰¹

A Románia felkészültségéről szóló második Moscovici-jelentés ügyében azonban a frakcióközi modell alkalmazása már kevésbé

bizonyult hatékonynak. Kezdeti sikerként a magyar képviselők három – néppárti, szocialista, liberális – frakció támogatásával elérték, hogy a szöveg a szubszidiaritás és az önkormányzatiság elvét tartalmazza, ám mindössze két héttel később – e modellre támaszkodva – már nem voltak képesek a liberális, illetve a szocialista frakción belül a román lobbierőt megfelelően ellensúlyozni, így nem tudták megakadályozni, hogy a végleges szöveg a már említett módon módosuljon. A vajdasági és a romániai határozatokat – mivel ez utóbbi esetében nincs világos közösségi standard, az „önkormányzatiság” elve eltérő módon értelmezhető – összevetve, Tabajdi azt a következtetést vonta le, hogy a frakcióközi modell abban az esetben működik megfelelően, amikor a kérdéses ügyben egyértelműen kimutatható az uniós értékrenddel való ütközés és a kívánt döntés ügyében nincs ellenérdekelte fél.¹⁰²

Nemzeti Kisebbségügyi Intergroup

A frakcióközínél jóval hatékonyabb hálózati modellre a pártközi csoportok rendszere a legjobb példa.¹⁰³ Magyar szempontból meghatározónak bizonyult Tabajdi Csabának a nemzeti kisebbségek védelmét szolgáló ún. „csoportközi bizottság” létrehozására vonatkozó kezdeményezése, melyet a magyar néppárti képviselők is üdvözöltek.¹⁰⁴ A Tabajdi elnökségével és Gál Kinga alelnökségével 2004 végén megalakult kisebbségügyi frakcióközi csoport munkájában ma közel húsz országból, hét politikai csoportból mintegy 50 európai képviselő vesz részt.¹⁰⁵ Az üléseken az EP-képviselők mellett a kisebbségek képviselői, a többségi társadalom kormányzati képviselői, az akadémiai szektor kisebbségi ügyvel foglalkozó prominensei is rendszeresen részt vesznek, ily módon az Intergroup a legnagyobb és legbefolyásosabb frakcióközi csoportok közé tartozik.¹⁰⁶ A politikai csoportokat átfedő bizottság a tradicionális nemzeti kisebbségek, alkotmányos régiók és regionális nyelvek védelmével foglalkozik. A Nemzeti Kisebbségügyi Intergroup fő célja ezzel kapcsolatban, hogy együttműködési és koordinációs fórumként szolgáljon azon politikai erők számára, amelyek a kisebbségek helyzetének javításán fáradoznak; megőrizzék a politikai, kulturális és nyelvi sokszínűséget Európában; valamint biztosítsa, hogy az autonómia és a szubszidiaritás elve alkalmazásra kerüljön a közösségi politikák vonatkozásában. A tagok azt is célul tűzték ki, hogy a rendelkezésre álló eszközök – többek között a kutató központokkal, független szakértőkkel való együttműködés – segítségével objektív adatokkal és szakvéleményekkel látják el az európai döntéshozókat, például a kisebbségi jogok, identitástudat, nyelvhasználat és intézményalapítás kér-

déseivel kapcsolatban. A csoport feladatai közé tartozik továbbá, a lényeges aktuális kérdések felvetése, az autonómia ügyének felszínen tartása, végső célként pedig az uniós kisebbségvédelmi rendszer kiépítése.¹⁰⁷

*A havonta Strasbourgban ülésező politikai testület tevékenysége eddigi fennállása alapján a következő csoportokba osztható:*¹⁰⁸

- kisebbségi jogsértések: pl. az ausztriai és olaszországi szlovén kisebbség helyzete, a finnugor mari kisebbség helyzete Oroszországban, a vajdasági magyarok helyzete,¹⁰⁹
- regionális és kisebbségi nyelvhasználat: a katalán és a gael (ír) nyelvhasználat támogatása az Unió intézményekben;
- európai autonómiaformák vizsgálata;
- kisebbségi felsőoktatás: az erdélyi magyar állami egyetem ügye.¹¹⁰

A Finnugor Fórum

A Kisebbségügyi Intergroup mellett érdemes megemlíteni még a szintén Tabajdi Csaba kezdeményezésére és elnöklétével 2004. decemberében megalakult Finnugor Fórumot (FUF), amelynek tagja az összes finn, észt és magyar származású képviselő. A Fórum egyebek mellett a határon túli magyarság érdekeinek érvényesítése terén is sokat tesz, 2005. novemberében például a tagok úgy döntöttek, hogy egységesen lépnek fel a romániai kisebbségi törvény elfogadtatása érdekében, miután az ígéretek ellenére Bukarest minduntalan leszavazza azt.¹¹¹ Elhatározásához hűen a FUF a második Moscovici-jelentés kapcsán tartott szakbizottsági viták során – mint láttuk – határozottan fellépett a romániai magyar kisebbség védelmében.

Az Alapvető Jogok Ügynöksége mint az Unió emberi jogi politikájának első számú felelőse

Gál Kinga „Az alapvető jogok védelme és érvényesülésük elősegítése: a nemzeti és európai intézmények szerepe, beleértve az Alapvető Jogok Ügynökségét” című jelentése¹¹² kapcsán arra hívta fel J. B. Fontelles, az EP elnökének figyelmét, hogy miután az Alapvető Jogok Európai Chartája az uniós alkotmány szerves részét képezi, annak elfogadásával új alapokra helyeződik az emberi jogok védelme, ezért a létrehozandó Alapvető Jogok Ügynökségére e tekintetben fontos feladatok várnak.¹¹³

A dokumentum¹¹⁴ értelmében az ügynökség a már létező emberi jogi ügyekkel foglalkozó nemzeti és európai intézményekkel, valamint civil szervezetekkel tartott szoros kapcsolatra épülve jön létre és átfogó ernyőszervezetként, „hálózatok hálózataként” működik majd, ezáltal biztosítva az EU emberi jogi politikájának koherenciáját (34., 36. cikkely). A tanácsadó és konzultatív szereppel felruházott új intézmény fő feladata az alkotmányban és a chartában lefektetett alapelvek érvényesülésének figyelemmel kísérése, ezzel kapcsolatban pedig elsősorban a hálózatán keresztüli információgyűjtés, figyelemfelhívás, valamint adatok szolgáltatása, illetve éves beszámolók készítése az uniós intézmények számára.

Az EP – javaslatkezdeményező – Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottsága után 2005. májusában a Parlament által is megszavazott határozat legfőbb újdonsága, hogy a javaslat értelmében az emberi jogok kiterjedt vizsgálata nem csak az unión kívüli, hanem a jelenlegi tagállamokra is vonatkozik. Magyar szempontból az is kulcsfontosságú, hogy az előreláthatóan 2007. januárjátólev működő Alapvető Jogok Ügynökségének munkájában kiemelt szerepet kap a hagyományos nemzeti kisebbségek – így a határon túli magyarság – jogainak védelme, mellyel egy külön részleg foglalkozik majd.

Láthattuk, minden ismertetett példa azt bizonyítja, hogy a sikeres érdekérvényesítés fő meghatározója az egységes fellépés. Az is bizonyossá vált, hogy a magyar képviselők mindent elkövettek a közös álláspont kialakításához elengedhetetlen egyeztető fórumok létrehozása és működtetése érdekében. Dobolyi esete pedig jól mutatja, milyen káros következményekkel járhat a magyar csoport kiállásának hitelességére és sikerére, ha valaki „magánakcióba” kezd.

ZÁRSZÓ

Összességében elmondható, hogy a bővítési folyamat sem hozott különösebb változást a kisebbségvédelem terén – ahol így továbbra is alapvetően a diszkrimináció elleni küzdelem, illetve a sokszínűség védelme a meghatározó –, hisz az EU nemigen törekedett a tanulmányban bemutatott ellentmondások megszüntetésére új standardok felállításával. Ugyanakkor előrelépésként értékelhető, hogy a bővítés során a magyar képviselők erőfeszítésének köszönhetően egyrészt a kisebbségek védelme az Unión belül a különböző EP-bizottságok és újonnan megteremtett EP-fórumok keretében a politikai diskurzus legitim eleme lett, s ezáltal talán marad is, másrészt pedig kihasználva minden fogódzót, sikerült több olyan meghatáro-

zást, elvet beemelnük a különböző határozatokba, amelyek alapvető jelentőségűek a nemzeti kisebbségek, így a határon túli magyarság számára. Ez utóbbi kapcsán különösen fontos, hogy több, a tanulmányban tárgyalt dokumentumban elismerést nyert a hagyományos nemzeti kisebbségek, valamint a régi és új bevándorlók közötti különbségtétel, amelyért különösen Gál Kinga emelte fel a szavát, másrészt pedig a szubszidiaritás – Unióban elfogadott – elvére alapozott kisebbségvédelem. A magyar politikusok arra is lépten-nyomon emlékeztetik mind az autonómiáért küzdőket, mind a kérdést jegelni akarókat, hogy bár az EU-nak nincs kidolgozott jogi normarendszere a kisebbségi autonómiák vonatkozásában, de van jól bevált és évek óta működő gyakorlat a tagállamok szintjén (például Katalónia, Dél-Tirol, Åland-szigetek). Mindezt tekintetbe véve tehát – bár az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács és a Székely Nemzeti Tanács annak érdekében folytatott lobbija, hogy az EU Románia csatlakozásának feltételéül szabja az autonómia biztosítását eleve kudarcra volt ítélve – az erdélyi magyarság küzdelmét bizonyos már ismertetett elvekre és megfontolásokra tekintettel többnyire legitimnek ismeri el az Unió, amit bizonyít a kulturális autonómiát magában foglaló kisebbségi törvény állandó sürgetése is. Mindazonáltal, minthogy az autonómia biztosítását az EU belügynek tekinti, a kérdés Romániában dől el, az ügyet tehát a romániai magyar társadalomnak, illetve politikai képviselőinek kell határozottan felvállalnia. Az mindenesetre kétségtelen, hogy az önkormányzatról zajló párbeszéd felvetésére a csatlakozási feltételek számonkérésének időszaka a leggyümölcsözőbb, mert az EU küszöbén álló Románia kénytelen némiképp visszafogott magatartást tanúsítani.

A határon túli magyarságnak a csatlakozás által bővülő lehetőségeit tekintetbe véve összességében kijelenthetjük, önmagában az EU-tagság ugyan nem oldja meg problémáikat, de például a modernizáció (útépítés, infrastruktúra-fejlesztés stb.) felkínált lehetősége az erdélyi magyar közösség számára is előnyökkel jár. Ami a csatlakozás utáni autonómiatörekvések esélyét illeti, különösen a régiók jelentőségének hangsúlyozásával lehet előrelépést elérni, hiszen – az etnicitás kérdését mellőzve – ezt az EU is támogatja. Persze a Románia által elfogadott régiótörvény már gondoskodott arról, hogy Székelyföld – ahol 76 százalékban magyarok élnek – egy olyan fejlesztési régióba kerüljön, melynek a magyarság mindössze 29 százalékát teszi ki, de ez talán még módosítható. A magyar kisebbség jövőjét illető optimista képet mindazonáltal némiképp árnyalja a szlovák uniós tapasztalat, a felvidéki magyar közösség helyzete ugyanis – leszámítva az egyénileg megélt utazási és egyéb szabadságjogok előnyeit – az uniós tagsággal nemigen változott,¹¹⁵ sőt az utóbbi időkből egyre erősödő nacionalista megnyilvánulásoknak lehetünk tanúi.

JEGYZETEK

- ¹ Az első év az Európai Parlamentben, 07-09-2005, www.europarl.eu.int - Intézmények – Magyarország.
- ² Korábban a kisebbségi ügy elsősorban a regionális vagy kisebbségi nyelvek védelmének kapcsán került felszínre az EP-ben. (Hegedűs, 2004: 84)
- ³ Célunk egészséges egyensúlyt teremteni – Szájer József, Magyar Rádió, 2004. február 20.
- ⁴ Európai Alkotmány I-2. cikk (<http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/cg00087-re02.hu04.pdf>)
- ⁵ Hegedűs, 2004: 83.
- ⁶ Interjú Helen Morris kisebbségkutatóval. Uniós jogrend és kisebbségvédelem. HVG, 2003. augusztus 21.
- ⁷ Vizi, 2003.
- ⁸ Hegedűs, 2004: 98.
- ⁹ „Valójában két összetartozó megközelítésről van szó”: az, hogy a kisebbségi kultúrák értéket képviselnek és az, hogy ezek védelme hozzájárulhat a béke és a stabilitás megőrzéséhez ma már nem vitás. (Vizi, 2003)
- ¹⁰ Hegedűs, 2004: 98.
- ¹¹ Interjú Helen Morris kisebbségkutatóval. HVG, 2003. aug. 21.
- ¹² Vizi, 2003.
- ¹³ Hegedűs, 2004: 88.
- ¹⁴ Vizi, 2003.
- ¹⁵ <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/cg00087-re02.hu04.pdf>.
- ¹⁶ A kisebbségek védelme és a megkülönböztetés elleni politikák a kibővített Európában, P6_TA(2005)0228 A6-0140/2005 Az Európai Parlament állásfoglalása: 2005/2008(INI).
- ¹⁷ Megkülönböztetés-mentesség és esélyegyenlőség mindenki számára, P6_TAPROV(2006)0261 A6-0189/2006 Az Európai Parlament állásfoglalása: 2005/2191(INI).
- ¹⁸ Gál Kinga felszólalásában a Zsdanoka-jelentés erényeként emelte ki, hogy kitér a kettős mérce (lásd a jelentés 25. cikkelyét) tarthatatlanságára. (Viták – 2006. jún. 13., www.europarl.eu.int – Gál Kinga).
- ¹⁹ Vizi, 2003.
- ²⁰ Vizi, 2003.
- ²¹ A magyarok biztonságáért egy kiemelkedő sikerünk – a vajdasági határozatok (www.epmszp.hu).
- ²² Helyszíni szemle – Becsey Zsolt: „Vannak olyan szerb erők, melyek a Vajdaság etnikai megtisztítására töreksznek”, Demokrata, 2004 dec. 9.²³
Európai parlamenti állásfoglalás a vajdasági kisebbségek ellen elkövetett erőszakos cselekményekről, B6-0045/2004, Határozat: P6_TA(2004)0016.
- ²⁴ Viták – 2004. szept. 16. www.europarl.eu.int – Gál Kinga.

- ²⁵ Viták – 2004. szept. 16. www.europarl.eu.int – Hegyi Gyula.
- ²⁶ Vajdaság: A kisebbségek zaklatása (www.tabajdi.hu).
- ²⁷ Napirend előtti felszólalás: Vajdasági tényfeltáró misszió, 2004-10-15 (www.tabajdi.hu).
- ²⁸ Napirend előtti felszólalás: Az Európai Parlament hitelessége a tét, 2004-12-13 (www.tabajdi.hu).
- ²⁹ Az elmúlt egy év az Európai Parlamentben (www.becseyzolt.hu).
- ³⁰ Ágoston András, a VMDP elnöke bírálta a delegáció vezetőjét, amiért egy szerb nyelvű rádióműsorban azt fejtegette, a fő baj az, hogy nincs elég magyar a rendőrség kötelékében, valamint az, hogy a magyarok nem tudnak jól szerbül. (A vajdasági vizsgálat kétes kimenetele, 2005. február 24., Magyar Élet, www.hunsor.hu) Doris Pack ezen utóbbi megjegyzését Becsey is szóvá tette egy interjúban. (Beszélgetés Becsey Zsolt európai parlamenti képviselővel a vajdasági helyzetről készült jelentésről, Magyar Szó, 2005-03-12-13).
- ³¹ Hasonló következtetést von le Tökés László erdélyi püspök is a székellyföldi autonómiaürekvések EU-„támogatását” illetően. (Nem kecsegtethetjük a gyors siker ígéretével magyarságunkat, 2006. március 27., www.relatio.ro).
- ³² Az Európai Parlament Vajdaság-jelentésének pusztája ténye is előrelépés, 2005. március 3. (www.becseyzolt.hu).
- ³³ A témáról ld.: Becsey Zsolt levele az Európai Parlament elnökéhez és frakcióvezetőihez a csúrogi mártírok és leszármazottaik ügyében, 2005. nov. 15. (www.eppfrakcio.hu).
- ³⁴ Beszélgetés Becsey Zsolt európai parlamenti képviselővel a vajdasági helyzetről készült jelentésről, Magyar Szó, 2005-03-12-13.
- ³⁵ Az Európai Parlament Vajdaság-jelentésének pusztája ténye is előrelépés, 2005. március 3. (www.becseyzolt.hu).
- ³⁶ Becsey a szerb kormány felszólításáért vívott küzdelem mellett a pozitív együttműködést is fontosnak tartotta. A 2005. elején útjára indított Interreg III/A program például az infrastruktúra, a környezetvédelem, a kultúra területén biztosít határon átnyúló együttműködési lehetőséget. (32 millió euró az alföldi megyéknek, 2005. február 4., www.fn.hu) Becsey ugyanakkor sérelmezte, hogy jóllehet a tartomány mindenben kielégíti egy NUTS II. régió követelményeit, az unió mégis „elnézte, hogy az Interreg-együttműködésbe Vajdaság mellett Belgrád térségét is bekapcsolják”. (Szóbeli választ igénylő kérdés, H-0657/05, www.europarl.eu.int.)
- ³⁷ Az elmúlt egy év az Európai Parlamentben, (www.becseyzolt.hu).
- ³⁸ Európai monitoring kezdete a Vajdaságban, 2005. június 29. (www.becseyzolt.hu).
- ³⁹ Véglegesítette Vajdaságról szóló határozatszövegét az Európai Parlament, 2005. szept. 28. (www.becseyzolt.hu).
- ⁴⁰ Állásfoglalási indítvány B6-0534/2005.
- ⁴¹ Viták – 2005. szept. 29., www.europarl.eu.int – Becsey Zsolt.
- ⁴² Viták – 2005. szept. 29., www.europarl.eu.int – Szent-Iványi István.
- ⁴³ Viták – 2005. szept. 29., www.europarl.eu.int – Gál Kinga.
- ⁴⁴ Tabajdi Csaba felszólalása a Vajdasági Határozat vitáján 2005.09.29-én (www.tabajdi.hu).
- ⁴⁵ Meghallgatás a Vajdaságról Brüsszelben, 14-10-2005, www.europarl.eu.int – Külkapcsolatok – Magyarország.

- ⁴⁶ A Vajdaság sorsát összekötötte az EU-bővítéssel az Európai Parlament, 2006. március 16. (www.becseyzsolt.hu).
- ⁴⁷ Románia: Út a csatlakozási kérelmtől a teljes jogú tagságig, (www.euvonal.hu).
- ⁴⁸ Románia előrelépése a csatlakozás felé, 2004. dec. 16., P6_TA(2004)0111 A6-0061/2004
Az Európai Parlament állásfoglalása 2004/2184(INI)).
- ⁴⁹ EU-s védzáradék Romániának? Erdélyi Riport, 2004. dec. 2.
- ⁵⁰ Egyperces felszólalások jelentős politikai kérdésekben, 2004. november 15., www.europarl.eu.int – Gál Kinga.
- ⁵¹ Viták – 2004. dec. 15., www.europarl.eu.int – Szent-Iványi István.
- ⁵² Románia EU csatlakozása, 2004-12-15 (www.tabajdi.hu).
- ⁵³ Állásfoglalási indítvány, illetve jelentés: A6-0083/2005, A6-0077/2005.
Az Európai Parlament állásfoglalása Románia Európai Unióhoz történő csatlakozására irányuló kérelmről (2005/2028(INI)). Az Európai Parlament jogalkotási állásfoglalása Románia európai uniós tagságra irányuló kérelmről (AA1/2/2005 – C6-0086/2005 – 2005/0902(AVC)).
- ⁵⁴ Átment Románia és Bulgária EU-csatlakozása (www.euparl.eu.int – heti összefoglaló).
- ⁵⁵ Viták – 2005. április 12., www.europarl.eu.int – Gál Kinga.
- ⁵⁶ Viták – 2005. április 12., www.europarl.eu.int – Tabajdi Csaba.
- ⁵⁷ Külügyi Bizottság Jelentéstervezet PE 355.321v01-00 PR\556505HU.doc.
Kiegészítő javaslatok PE 355.612v01-00 AM\560389HU.doc.
- ⁵⁸ Nem elég a tüneti kezelés. A humanitárius jogok érvényesüléséről (www.galkinga.hu).
- ⁵⁹ Az 1998 és 2005 közötti országjelentések elérhetőek: www.csatlakozas.ro.
- ⁶⁰ Az 1998-as jelentés kivételével az országértékelések negatívumokat is felsorolnak.
- ⁶¹ Az 1995. évi 84. számú tanügyi törvény és az azt módosító (a kisebbségek számára talán a legtöbb pozitív változást hozó) 1997-es 36. sürgősségi kormányrendelet szövege, in: *Magyar Kisebbség*, III. évf. 1997. 3-4., Kolozsvár. Az 1997-es rendelkezésekhez képest – ám bizonyos esetekben még az 1995-ös előírásokhoz viszonyítva is – jelentős visszalépést hozó 1999. évi 151. számú törvény megtalálható: Románia Hivatalos Közlönye 2/2000.
- ⁶² Viták – 2005. október 25., www.europarl.eu.int – Gál Kinga.
- ⁶³ Bírálta az EP Románia uniós felkészültségét, Objektív hírügynökség, 2005.11.23.
- ⁶⁴ A Külügyi Bizottság alelnöke.
- ⁶⁵ A kisebbségi törvény elfogadására sürgették Romániát Brüsszelben, 2005-11-22 (www.erdely.ma).
- ⁶⁶ Romániának tavaszig kell bizonyítania uniós érettségét, 2005-11-23 (www.hvg.hu).
- ⁶⁷ Románia felkészülése az Európai Unióhoz való csatlakozásra, 2005. december 15., P6_TA-PROV(2005)0531 A6-0344/2005 Az Európai Parlament állásfoglalása (2005/2205 (INI)).
- ⁶⁸ Gál Kinga: Románia ki akarja üresíteni a kulturális autonómia fogalmát is, 2005-12-18 (www.erdely.ma).
- ⁶⁹ Román kirakatpolitika a magyar kisebbség ügyében is?!, 2005. dec. 15. (www.galkinga.hu).

- ⁷⁰ Viták – 2005. dec. 14. www.europarl.eu.int – Dobolyi Alexandra.
- ⁷¹ Viták – 2005. dec. 14., www.europarl.eu.int – Gál Kinga.
- ⁷² Adevărul: „a kulturális autonómiával a kecske is jóllakik, és a káposzta is megmarad”, 16.12.2005 (www.transindex.ro).
- ⁷³ Gál Kinga: „Az erdélyi magyarságon múlik az autonómia”, 2006-01-11 (www.erdely.ma).
- ⁷⁴ Gál Kinga: Románia ki akarja üresíteni a kulturális autonómia fogalmát is, 2005- 12-18 (www.erdely.ma).
- ⁷⁵ Tabajdi – Korányi.
- ⁷⁶ Románia, Bulgária: 2007, ha... , 2006. május 16. (www.euractiv.hu).
- ⁷⁷ http://ec.europa.eu/comm/enlargement/report_2006/pdf/monitoring_report_ro_hu.pdf.
- ⁷⁸ Viták – 2006. május 16., www.europarl.eu.int – Tabajdi Csaba.
- ⁷⁹ Dobolyi mellett egyedül az RMDSZ volt elégedett a jelentéssel. „Az RMDSZ számára elégtételt jelent, hogy a Romániáról szóló jelentésben szó esik a kisebbségi törvényről” – jelentette ki Markó Béla. Szerinte „az eddigiekhez képest ez a legjobb jelentés”. (Markó: elégtétel, hogy a jelentésben szó esik a kisebbségi törvényről, 17.5.2006, www.transindex.ro.)
- ⁸⁰ Viták – 2006. május 16., www.europarl.eu.int – Dobolyi Alexandra.
- ⁸¹ Hová tűnt másfél millió erdélyi magyar?, 2006. május 16. (www.galkinga.hu).
- ⁸² Nyílt levél az Európai Bizottság elnökéhez, B-1049 (www.eppfrakcio.hu).
- ⁸³ Kikerül a kisebbségi kérdés a jelentésből, 2006-04-06 (www.erdely.ma).
- ⁸⁴ Több ezer levelet kapott Olli Rehn a romániai magyar kisebbség helyzetéről, MTI, 2006. május 2.
- ⁸⁵ EP-képviselők levelei Olli Rehnnek a kisebbségi jogokért, 2006-04-21 (www.erdely.ma).
- ⁸⁶ EP-képviselők levele Rehn biztoshoz Románia EU-csatlakozási felkészültségéről, 2006. április 25. (www.schopflingyorgy.hu).
- ⁸⁷ Erről ld.: Gál Kinga-Basescu-Boc vita a kisebbségi törvényről, Új Magyar Szó, 1.5.2006.
- ⁸⁸ Gál Kinga: az erdélyi magyarokról is szólnia kell az uniós országjelentésnek, 2006-04-29 (www.erdely.ma).
- ⁸⁹ A BBTE-t érintő kritikus vélemények hátterét vizsgálta Kolozsváron Dobolyi Alexandra EP-képviselő, 9.5.2006 (www.transindex.ro).
- ⁹⁰ Felelőtlen nyilatkozatok a BBTE magyar tagozatáról, 2006-05-10 (www.erdely.ma).
- ⁹¹ Nyilatkozat Dobolyi Alexandra kolozsvári látogatása kapcsán, 2006. május 11. (www.galkinga.hu).
- ⁹² A témáról ld. még: Nyílt levél Tabajdi Csabához, 2006. május 16. (www.eppfrakcio.hu).
- ⁹³ Dobolyi nem tudta, hogy darázsfaszekbe nyúl, Népszabadság, 2006. május 12.
- ⁹⁴ Ajánlásainkat vegyék komolyan! – figyelmeztet és biztat Barroso, 2006. május 18. (www.erdely.ma).
- ⁹⁵ A törvény sorsáról ld.: Kisebbségi törvény: 60 paragrafus még hátra van a 78-ból, 14.6.2006, www.transindex.ro; Idén nem lesz kisebbségi törvény, 2006-09-01, www.erdely.ma.
- ⁹⁶ Központi helyen a kisebbségi kérdés, 2006-06-08 (www.erdely.ma).

- ⁹⁷ A jelentés csupán megismételte azt a korábbi kijelentést, miszerint a kisebbségi törvénytervezet elfogadását továbbra is szoros figyelemmel kell kísérni. (Január elsején hurrá, 2006-09-26, www.transindex.ro).
- ⁹⁸ Hegedűs, 2004: 99.
- ⁹⁹ Vizi, 2003.
- ¹⁰⁰ Magyar Képviselők Fóruma Brüsszelben, 2005. március 17. (www.szajer.hu).
- ¹⁰¹ Tabajdi – Korányi.
- ¹⁰² Tabajdi – Korányi.
- ¹⁰³ Tabajdi – Korányi.
- ¹⁰⁴ Kiállítás és partnerkeresés az Európai Parlamentben, 2004. november 4. (www.eppfrakcio.hu).
- ¹⁰⁵ Az Intergroupról általában (www.tabajdi.hu).
- ¹⁰⁶ Tabajdi – Korányi.
- ¹⁰⁷ Közös álláspont az Intergroupról, 2004. nov. 9. (www.tabajdi.hu).
- ¹⁰⁸ *Tabajdi – Korányi*.
- ¹⁰⁹ A témáról ld.: Kasza József a frakcióközi munkacsoport ülésén, 2005. nov. 17., www.galkinga.hu.
- ¹¹⁰ A témáról ld.: Az Európai Parlament előtt a kolozsvári Bolyai Egyetem ügye, 2005-10-01, www.erdely.ma.
- ¹¹¹ A finnugor képviselők egységes fellépést akarnak az Európai Parlamentben, MTI, 2005. november 16.
- ¹¹² A tagállamok – az Európai Tanács keretében – 2003-ban határoztak egy ilyen ügynökség felállításáról.
- ¹¹³ Az alapvető jogok védelme és érvényesülése, 2005. április 22. (www.eppfrakcio.hu).
- ¹¹⁴ Gál Kinga jelentése: A6-0144/2005 P6_TA-PROV(2005)0208 (www.europarl.eu.int – Gál Kinga – jelentések).
- ¹¹⁵ Az Európai Parlament megszavazta Gál Kinga jelentését, 2005. május 26. (www.eppfrakcio.hu).
- ¹¹⁶ Csúszhat az ügynökség felállítása, tekintve, hogy a 2006. júniusi EU-csúcs napirendjéről levették a témát. (Késik az alapjogi ügynökség létrehozása, MTI, 2006. június 13.).
- ¹¹⁷ Ld. Bugár Béla, a Magyar Koalíció Pártja elnökének a kampány során tett nyilatkozatait (www.felvidek.ma).

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- Böszörményi Jenő (szerk.): *Az ENSZ kisebbségi kézikönyve*. EOKIK, 2004.
- Tabajdi Csaba – Korányi Dávid: „Az uniós nemzeti érdekérvényesítés három modellje”, www.tabajdi.hu.
- Hegedűs Dániel: „Kisebbségek Európája? Az Európai Közösség és az Európai Unió. A kisebbséget érintő uniós politikák rövid összefoglalása”. In: *Közpolitika*, 2004. szeptember-október.
- Horváth Zoltán – Tar Gábor: *Az Európai Parlament*. Földkör Bt., 2004.
- Kende Tamás – Szűcs Tamás (szerk.): *Európai közjog és politika*. Osiris, 2002.
- Vizi Balázs: „Az Európai Unió keleti bővítése és a kisebbségek védelme”. In: *Pro Minoritate 2003/Tavaszi*